

Dat geld niet gelukkig maakt, is wetenschappelijk bewezen. Waarom blijven we dan zo hard werken en verdienen? Is het kortzichtigheid? Socioloog Ruut Veenhoven weet beter.

Voor een econoom is welvaart hetzelfde als geluk. Wie meer bezit of verdient, is in zo'n visie automatisch beter af. Maar geldzaken laten ook ruimte voor andere invalshoeken. Voor sociologen zijn geld en geluk totaal verschillende begrippen. En het verband ertussen blijkt minimaal. In ons land bijvoorbeeld bedraagt de correlatie — de onderlinge beïnvloeding — tussen inkomen en geluk slechts 0,16. Dat wil zeggen dat hoogstens 4 procent van de veranderingen in ons welbevinden toe valt te schrijven aan een inkomensstijging of -daling.

Nu vermoedt u misschien dat geluk in tegenstelling tot koopkracht onmogelijk te meten valt. Dat blijkt een vooroordeel. Al sinds de jaren vijftig buigen sociologen en psychologen uit de hele wereld zich over het begrip 'geluk'. En of men nu diepte-interviews houdt of mensen direct naar hun levensvoldoening vraagt, de antwoorden blijven ongeveer gelijk. Geluksgevoel blijkt niet onderhevig aan mode, niet sterk beïnvloedbaar door sociale wenselijkheid en geen uniek westerse

Weinig verband tussen geld en geluk Geld als bijverschijnsel

voorstelling. „De kinderziekten van het meten liggen achter ons”, zegt Prof. Dr. Ruut Veenhoven, hoogleraar sociologie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam en gespecialiseerd in ‘geluk’. Veenhoven omschrijft geluk als ‘de mate waarin iemand plezier heeft in het leven’. Geluk komt daarmee voort uit

iemands oordeel. Met gezondheid ligt dat anders. Veenhoven: „Je kunt je gezond voelen, terwijl de dokter aan je plas heeft gezien dat je een akelige ziekte onder de leden hebt.” Bij geluksmeting doet zich zo'n situatie niet voor. Wie zich gelukkig weet is ook gelukkig. In deze definitie is geluk een oordeel over

het leven als geheel. „Een succesvolle carrière hoeft daarom niet te leiden tot geluk”, zegt Veenhoven. „Ook andere levensterreinen zoals je huwelijks- of geloofsleven tellen voor een geluksoordeel mee.”

Uit Veenhovens onderzoek blijkt dat de samenhang tussen geld en geluk zich ontwikkelt volgens de economische ‘wet van de afnemende meeropbrengst’: In arme landen veroorzaakt extra inkomen behoorlijk wat extra geluk, maar hoe hoger ons inkomen is, des te minder extra levensgeluk een extra gulden inkomen ons verschaft. „Als je kijkt naar het inkomen per hoofd van de bevolking in landen zie je dat het verzadigingspunt ligt bij een jaarinkomen van zo'n 10.000 dollar”, weet Veenhoven. „In rijke landen zoals het onze zie je daarbij dat bij hogere welvaart ook de geluksverschillen tussen arm en rijk wegsmelten. In landen met een royaal sociaal stelsel blijken mensen bijvoorbeeld niet gelukkiger dan in even welvarende landen waar Vader Staat minder scheutig is.”

Waarom werken we dan harder en verdienen we meer dan ooit tevoren? „Er zijn twee verklaringen”, zegt Veenhoven. De eerste is kortzichtigheid. Een voorbeeld daarvan is de theorie van de Amerikaanse politicoloog Robert Lane. Volgens hem geloven mensen ten onrechte dat geld gelukkig maakt. Ze jagen daarom op extra

consumptie en verwaarlozen dingen die écht geluk brengen, zoal prettige sociale relaties. Veenhoven ziet het anders. „Mensen zijn echt niet zo dom dat ze als een dulle blijven werken voor extra consumptie, terwijl ze allang lui op de bank hadden kunnen zitten.”

Onze nijvere inspanningen laten zich volgens Veenhoven niet verklaren uit zucht naar rijkdom, maar uit de forse correlatie tussen levensgeluk en ‘actief zijn’. Dat verband is driemaal zo hoog als de wisselwerking tussen geluk en geld. „De natuur geeft een premie voor activiteit”, zegt Veenhoven, „want de kans op overleving is groter als je bezig blijft en steeds nieuwe kunstjes leert. Voorouders die liever lui waren dan moe zijn daardoor wegeselecteerd.”

Tegenwoordig kanaliseert de maatschappij activiteiten heel sterk in betaalde arbeid, vervolgt Veenhoven. „En arbeidsdeling en technologische ontwikkeling hebben dat werk enorm productief gemaakt. Daardoor ontstaat als bijverschijnsel van actief bezig zijn een berg geld en daarmee ook vragen zoals: wat kan ik het beste met dat geld gaan doen?”

Ook soepele sociale contacten brengen de mens geluk, en wel in ongeveer in dezelfde mate als actief zijn. „Mensen met een partner en goede vrienden zijn doorgaans behoorlijk gelukkig”, zegt Veenhoven. Ook daarvan is de achtergrond volgens hem biologisch.

„Als onze voorouders niet in groepen hadden geleefd, zouden ze gauw zijn opgeruimd. Daarom hebben we nog steeds behoefte aan sociaal contact, al is het voor de fysieke overleving inmiddels niet meer zo nodig. Toch blijft het veel gemakkelijker om financieel een stap terug te doen, dan om te gaan echtscheiden en in je eentje te gaan leven.”

Wat betreft geluksbeleving is het dus het belangrijkste om prettige contacten te hebben en aan het werk te blijven. Veenhoven: „Je hoeft niet per se altijd druk-druk-druk te zijn, maar je moet wel iets om handen hebben. Dat verklaart ook waarom de verzorgingsstaat niet gelukkig maakt. Zo’n maatschappij

manoeuvreert mensen op de bank in plaats van ze actief te houden.” Wat betreft inkomen blijkt werk veel minder belangrijk. Veenhoven: „Je baan opzeggen omdat je wat anders wilt, lijkt vrij drastisch wegens het inkomensverlies, maar de gemiddelden uit mijn onderzoek laten zien dat je in welvarende landen zoals Nederland ook heel gelukkig kunt zijn met een bescheiden consumptiepatroon. Natuurlijk, een stap terug doen is even wennen, maar je kunt het vrij risicoloos proberen.”